

Dokumentin sisältö

- 1 Esittelijä ja valmistelijat
- 2 Valmisteluaikataulu
- 3 Nykytilan kuvaus
- 4 Päätösvaihtoehtojen vaikutusten tarkastelua
- 5 Päätösvaihtoehtojen vertailu
- 6 Yhteenveto ja johtopäätökset päätösvaihtoehtojen vertailusta
- 7 Ehdotettu päätösesitys
- 8 Päätöksen seuranta- ja arviointisuunnitelma

1 Esittelijä ja valmistelijat

VAPA2035-ohjelman valmisteluun osallistuneet

Vammaispalvelujen toimialue:

Tuulikki Parikka, toimialuejohtaja

Marjaana Räsänen, vastuualuejohtaja asuminen ja päiväaikainen toiminta

Sonja Vuorela, vastuualuejohtaja vammaissosiaalityö

Mari Niinivirta, vs. vastuualuejohtaja vaativat erityispalvelut

Liisa Lindberg, kehittämisspäällikkö vammaispalvelut

Työpajojen edustajat: Yhteensä 10 eri järjestöä nimesi edustajansa työpajoihin: Neuroliitto ry, Aivoliitto ry (Pirkanmaan AVH-yhdistys), Pirkanmaan CP-yhdistys, Invalidiliitto ry, Tampereen Viittomakieliset ry, Tampereen seudun näkövammaiset ry, Näkövammaisten liitto ry, Suomen Kuurosokeat, Lihastautiliitto, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry (Pirkanmaan tukipiiri ja vaikuttamistyöryhmä, Elvy ry). Jokaisessa työpajassa oli mukana myös 2-3 edustajaa Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaisneuvostosta.

Lisäksi vammaisten asumisen ja päiväaikaisen toiminnan asiakkaille ja heidän omaisilleen on järjestetty tilaisuuksia.

Vammaispalvelujen esihenkilöille järjestetty kehittämistilaisuus.

2 Valmisteluaikataulu

Kevät 2023-Maaliskuu 2024: Viranhaltijatyönä VAPA2035-ohjelman esivalmistelua ja palveluverkkosuunnittelua: vammaispalvelujen nykytila, mahdolliset palvelutarpeen muutokset ja strategian mukaisten kehitysalueiden määrittely.

Huhtikuu 2024: Avoin verkkokysely vammaispalveluiden nykytilasta ja kehitystarpeista kaikille pirkanmaalaisille. Vastauksia kyselyyn yhteensä 906 kpl.

Touko-kesäkuu 2024: 1) Kyselyn tulosten syventäminen yhdessä vammaisjärjestöjen ja vammaisneuvoston nimeämien edustajien kanssa yhteensä neljässä erillisessä työpajassa, 2) Asukas- ja läheisverkosto asumisen ja päiväaikaisen toiminnan palveluissa 3) Esihenkilötyöpaja

Kesä-heinäkuu 2024: VAPA2035-kehittämisohjelman koostaminen

Elo-lokakuu 2024: VAPA2035-ohjelman päätöksenteko; käsittely vammaisneuvostossa ja monipalveluvaliokunnassa, päätöksenteko aluehallituksessa ja aluevaltuustossa.

3 Nykytilan kuvaus

VAPA2035-ohjelma on suunnitelma siitä, miten vammaispalveluja uudistetaan tulevana vuosina. Ohjelma tähtää palvelujen kestävään uudistamiseen muuttuvassa toimintaympäristössä. Tavoitteena on, että pystymme vastaamaan pirkanmaalaisien vammaisten henkilöiden tarpeisiin yhdenvertaisesti sekä toiminnallisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla tulevana vuosina.

Vammaispalvelujen toimintaympäristöä haastavat useat tekijät:

- Vammiaspalvelulaki uudistuu 1.1.2025
 - Uudistus tuo uusia palvelun tarvisijoita ja uusia subjektiivisia oikeuksia
 - Palveluntarjonnassa tulee muutoksia ja palveluvalikoima laajenee

- Lain tosiasialliset vaikutukset palveluihin tarkentuvat vasta tulevina vuosina
- Vammaispalvelujen henkilöstön saatavuus vaikeutuu
 - Työmarkkinoilta poistuu enemmän työntekijöitä kuin tulee uusia
 - Uusi laki luo lisäresursointitarpeita
- Palvelutarve ja palveluiden kysyntä kasvavat
 - Väestön kasvu ja ikääntyminen
 - Itsenäistyvät nuoret
 - Lakimuutosten myötä kasvava kysyntä
 - Lähtötilanteessa palveluvelkaa
- Paine kaustannuskasvun hillintään alijäämäisessä taloudessa
 - Lakiuudistuksen kustannusvaikutukset
 - Sote-alan palkkojen nousu sekä yleinen inflaatio
 - Henkilöstön saatavuuden haasteet
 - Investointitarpeet
 - Ostopalvelujen hintojen nousu

VAPA2035-ohjelma linkittyy tiiviisti hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelmaan ja muihin kehityskokonaisuuksiin. VAPA2035-ohjelman toimeenpanoa toteutetaan ensimmäisenä vuonna osana vuosien 2023-2025 hyvinvointialueen strategian toimeenpanoa. Ohjelman suunnittelulla ja toimeenpanolla on vahva riippuvuus myös muihin hyvinvointialueen kehityskokonaisuuksiin, kuten palveluverkon kokonaiskehittäminen, matalan kynnyksen ja ennaltaehkäisevien palvelujen kehittäminen, digitaalisten ja etäpalvelujen kehittäminen, kotiin vietävien palvelujen kehittäminen sekä tiedolla johtamisen kehittäminen.

4 Päätösvaihtoehtojen vaikutusten tarkastelua

Vaihtoehto	Kuvaus
Nykytila	
VAPA2035-ohjelman toimeenpano	VAPA2035-ohjelma on suunnitelma siitä, miten vammaispalveluja uudistetaan tulevina vuosina. Ohjelma tähtää palvelujen kestävään uudistamiseen muuttuvassa toimintaympäristössä. Tavoitteena on, että pystymme vastaamaan pirkanmaalaisten vammaisten henkilöiden tarpeisiin yhdenvertaisesti sekä toiminnallisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla tulevina vuosina ja vuosikymmeninä.

5 Päätösvaihtoehtojen vertailu

Vaikutuskohde	Nykytila	VAPA2035-ohjelman toimeenpano
Ihminen/Asukas		
Hyvinvointi, terveys ja terveyserot Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli Kuvaus	-1 -2 - Matalan kynnyksen ennaltaehkäisevissä palveluissa vammaisten henkilöiden tarpeiden huomioimisen ja palveluihin ohjautumisen vahvistamisen tarpeita - Itsenäistä elämää tukevissa palveluissa vahvistamisen tarpeita - Ensisijaisissa sote-palveluissa osaamisen vahvistamisen tarpeita kohtamaisessa ja vammaisuuteen liittyvissä erityiskysymyksissä	1 2 -Vahvistuva ohjaus ja matalan kynnyksen palvelut sekä monipuolistuva palveluvalikko mahdollistavat itsenäistä elämää - Ensisijaisten palvelujen kyky vastata vammaisten henkilöiden tarpeisiin kehitty
Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus Lyhyt aikaväli Pitkä aikaväli	-1 -3	1 3

<p>Kuvaus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Yhdenvertaisia palveluita ei pystytä varmistamaan eri puolilla Pirkanmaata - Tiedon saanti koetaan riittämättömäksi - Etä- ja liikkuvia palveluita on käytössä, mutta niiden määrä on vähäinen - Sähköisiä asiointikanavia käytetään vähän - Palvelujen esteettömyydessä ja saavutettavuudessa on parannettavaa kaikissa sote-palveluissa 	<ul style="list-style-type: none"> - Tiedonsaanti palveluista paranee - Palvelut ovat yhdenvertaiset eri puolilla Pirkanmaata - Etäpalvelut ja liikkuvat palvelut lisäävät yksilöllisiä palvelujen räätälöintimahdollisuuksia - Kotoa asiointi helpottuu sähköisten asiointikanavien kautta - Henkilökohtaisen palvelun mahdollisuus
<p>Lapset ja nuoret</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p style="text-align: center;">-2</p> <p style="text-align: center;">-3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lasten, nuorten ja perheiden varhaisen vaiheen ennalta ehkäisevä tuki on riittämätöntä -Perheiden kanssa työskentelee useita tahoja ja työjaot ja vastuut kaipaavat vielä selkeytystä -Palvelukapasiteetti on riittämätöntä, mm. tilapäishoito 	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perheiden tuki lisääntyy - Lasten kotona asuminen turvataan - Asiakasprosessit selkeytyvät palvelulinjojen välisessä yhteistyössä
<p>Muut vaikutukset (esim. vaikuttavuus, yhdenvertaisuus)</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p>	<p style="text-align: center;">0</p> <p style="text-align: center;">0</p>	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">2</p>

<p>Kuvaus</p>	<p>- Vammaisten henkilöisen osallisuus palveluissa ja niiden kehittämisessä ei toteudu optimaalisesti</p>	<p>- Palvelupäätösten oikea-aikaisuus paranee - Vammaisen henkilön osallisuus lisääntyy - Vammaisen henkilö saa yhdenvertaiset palvelut eri puolilla Pirkanmaata - Palvelun käyttäjät ovat mukana palvelujen kehittämisessä - Asiakaskokemusta mitataan ja palveluiden kehittämisen asiakasnäkökulma vahvistuu erilaisin osallistavin menetelmin</p>
<p>Henkilöstö ja organisaatio</p>		
<p>Hyvinvointialuestrategia ja strategian toimeenpano-ohjelma</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p>-1</p> <p>-2</p> <p>- Pirkanmaan hyvinvointialueen strategiassa määriteltyihin tavoitteisiin ei pystytä täysin vastaamaan eikä tavoitteiden toteutumista seuraamaa, koska lähtötilanteessa on palveluvelkaa ja seurantaan tarvittava tietopohja on puutteellinen</p>	<p>1</p> <p>3</p> <p>- VAPA2035-ohjelmassa asetetaan pitkän tähtäimen kehittämistavoitteet. Siinä toteuttaa Pirkanmaan hyvinvointialueen strategiassa määriteltyjä tavoitteita ja sen toimeenpanoa seurataan osana strategian toimeenpano-ohjelmaa.</p>
<p>Organisaatorakenne, johtamisjärjestelmä sekä toimivalta</p> <p>Lyhyt aikaväli</p>	<p>-1</p>	<p>1</p>

<p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p style="text-align: center;">-2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vammaissosiaalityön uudelleenorganisointi on vasta käynnistymässä - Uusi vammaispalvelulaki haastaa rakenteita uudistumaan - Uuden vammaispalvelulain toimeenpano kesken 	<p style="text-align: center;">2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteiset toimintatavat ja -säännöt parantavat työssä onnistumista ja takaavat asiakkaille saman laadun eri puolilla hyvinvointialuetta - Vammaissosiaalityön uudelleenorganisointi yhdenmukaistaa palveluprosesseja sekä käsittelyaikoja sekä mahdollistaa työntekijöiden erikoitumisen ja osaamisen syventämisen
<p>Henkilöstön määrä ja asema</p> <p>Lyhyt aikaväli</p> <p>Pitkä aikaväli</p> <p>Kuvaus</p>	<p style="text-align: center;">-1</p> <p style="text-align: center;">-3</p> <ul style="list-style-type: none"> - Henkilöstön saatavuudessa on ongelmia etenkin hoitohenkilöstön osalta - Vammaistyötä ei koeta houkuttelevana nuorten keskuudessa - Henkilöstön vaikutusmahdollisuuksia oman työn kehittämiseen tulee vahvistaa 	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työn veto- ja pitovoima vahvistuu - Oikein ja ajantasaisesti kohdennettu henkilöstöresurssi tehostaa toimintaa vähentää sijaistarpeita - Työnteko eri paikoissa ja eri tavoin mahdollistuu
<p>Henkilöstön työkyky, hyvinvointi, turvallisuus, osaaminen ja yhdenvertaisuus</p> <p>Lyhyt aikaväli</p>	<p style="text-align: center;">-1</p>	<p style="text-align: center;">1</p>

Pitkä aikaväli	-2	2
Kuvaus	<ul style="list-style-type: none"> - Vammaistyön osaamisvaateet ovat korkeat - Työskentelyolosuhteet eivät kaikilta osin ole ajanmukaiset - Väkivallan uhkaa osassa palveluja - Runsaasti sairaspöissaoloja 	<ul style="list-style-type: none"> - Ensisijaisten palvelujen henkilöstön vammaisuuteen liittyvä osaaminen kehittyy - Oman työn hallinta paranee tehtävänkuvien selkeytymisen ja osaamisen vahvistamisen kautta - Työskentely omien vahvuuksien kautta mahdollistuu ja lisää työhyvinvointia - Vaikutusmahdollisuudet omaan työhön paranevat - Työympäristö ja työviihtyvyys paranee
Kumppanuudet: kunnat, järjestöt, yritykset ja yhteisöt		
Lyhyt aikaväli	-1	1
Pitkä aikaväli	-2	2
Kuvaus	<ul style="list-style-type: none"> - Järjestöyhteistyössä tiivistämisen mahdollisuuksia. - Kuntayhteistyötä mm. kaavoituksessa ja esteettömässä liikkumisessa vahvistettava. - Yhteistyön ja toimintatapojen kehittämistarpeita palveluntuottajien ohjauksen ja seurannan vahvistamiseksi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyö ja kumppanuudet eri toimijoiden välillä vahvistuvat - Otetaan palvelun käyttäjien kokemus uudella tavalla palvelua kehitettäessä ja tuotettaessa huomioon
Ympäristö		
Kestävä kehitys (esim. ilmasto ja hiilijalanjälki)		

<p>Lyhyt aikaväli</p>	<p>0</p>	<p>1</p>
<p>Pitkä aikaväli</p>	<p>-1</p>	<p>2</p>
<p>Kuvaus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Osa palveluista hajallaan pienissä yksiköissä - Etäpalvelumahdollisuudet ei ole täysimääräisesti hyödynnettynä 	<ul style="list-style-type: none"> - Energian kulutus vähenee kun toimintoja keskitetään - Uudisrakennukset ovat energiatehokkaita - Uudisrakentaminen kasvattaa energian kulutusta ja luonnonvarojen kulutusta rakennusvaiheessa - Liikenne ja logistiikka (päästöt) vähenevät etäyhteyksiä hyödyntämällä - Liikenne ja kuljetukset kasvavat kun toimintaa keskitetään - Paperijätteen määrä vähenee sähköisen asioinnin yleistyessä
<p>Muut vaikutukset ympäristöön (esim. rakennukset, turvallisuus, viihtyisyys)</p>		
<p>Lyhyt aikaväli</p>	<p>-1</p>	<p>1</p>
<p>Pitkä aikaväli</p>	<p>-2</p>	<p>1</p>
<p>Kuvaus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Osa nykyisistä toimitiloista on käyttöikänsä päässä , vaikutusta mm. asiakas- ja työviihtyvyyteen - Työturvallisuusasiat ei aina ratkaistavissa parhaalla mahdollisella tavalla vanhoissa tiloissa 	<ul style="list-style-type: none"> - Ajanmukaiset tilat lisäävät asiakkaiden ja henkilöstön viihtyvyyttä ja varmistavat turvallisuuden

Talous ja elinvoima		
Talouden kestävyys		
Lyhyt aikaväli	-2	1
Pitkä aikaväli	-3	2
Kuvaus	<ul style="list-style-type: none"> - Inflaatio, yleinen kustannustason nousu, sote-alan palkkaratkaisut sekä ostopalvelukustannusten kasvu uhka talouden kestävyydelle - Lähtötilanteessa kunnista periytynyttä palveluvelkaa - Lainsäädäntöuudistusta lisää entisestään kustannuksia 	<ul style="list-style-type: none"> - Vammaispalvelulain uudistus kasvattaa kustannuksia merkittävästi - Digi- ja etäpalveluiden laajentuminen parantaa toiminnan tuottavuutta - Liikkuvien palveluiden hyödyntäminen vähentää tilakustannuksia - Riittävän omatuotannon osuuden varmistaminen parantaa kustannusten vertailtavuutta ja hallittavuutta - Painopisteen siirtyminen ensisijaisiin ja itsenäistä elämää tukeviin sekä kevyempiin palveluihin vähentää raskaampien vammaispalveluiden tarvetta ja hillitsee kustannusten kasvua.
Elinvoima		
Lyhyt aikaväli	0	1
Pitkä aikaväli	-1	1

Kuvaus	<ul style="list-style-type: none"> - Palveluiden keskittämistarve voi vähentää työpaikkoja ja reuna-alueiden elinvoimaisuutta 	<ul style="list-style-type: none"> - Uudet yksiköt lisäävät työpaikkojen määrää - Toimipisteiden yhdistäminen voi aiheuttaa työpaikkojen vähentymistä tietyillä alueilla - Monituottajamalli ylläpitää yritystoiminnan elinvoimaisuutta - Etätöiden mahdollisuus edistää reuna-alueiden elinvoimaisuutta
--------	--	--

6 Yhteenveto ja johtopäätökset päätösvaihtoehtojen vertailusta

Vaihtoehto 1 Nykytila

Vammaispalvelujen palvelutarpeen arvioidaan kasvavan väestönkasvun, ikääntymisen, itsenäistyvien nuorten palvelutarpeiden ja vammaispalvelulain uudistuksen myötä. Lakiuudistuksen arvellaan kasvattavan palvelujen kysyntää useammassa eri palvelumuodossa. Määrällisesti suhteellisen pienen, mutta palvelutarpeiltaan moninaisen palveluntarvitsijaryhmän, palveluihin vastaaminen kuntapohjalta muodostuneessa palvelujärjestelmässä ei turvaa alueellisesti yhdenvertaisia palveluja. Palvelujen saatavuudessa on viiveitä ja alueen palvelukapasiteetti ei kattavasti vastaa palvelutarpeisiin. Uudistuva vammaispalvelulainsäädäntö haastaa uudistamaan palveluja ja hakemaan uusia tapoja vastata vammaisen henkilön yksiköllisiin palvelutarpeisiin. Monikanavaisessa tiedonsaannissa, matalan kynnyksen neuvonnassa ja palveluihin ohjautumisessa on kehitettävää, ja hakemusten käsittelyajat eivät ole yhdenmukaiset. Toimintatavat vammaisten henkilöiden osallistamisessa palveluiden kehittämiseen eivät ole vielä vakiintuneet.

Vammaispalveluja koskeva tietopohja on puutteellinen ja hajallaan useissa eri tietojärjestelmissä ja tiedolla johtaminen on puutteellista. Inflaatio, yleinen kustannustason nousu sekä ostopalvelujen hintojen korotukset nostavat vammaispalvelujen kustannuksia. Hyvinvointialueen yleisten virka- ja työehtosopimusten mukaiset palkkojen nousut ja hyvinvointialueella toteutettava palkkaharmonisaatio lisäävät palkkakustannuksia. Myös tiloihin liittyvät korjaustarpeet sekä uusien asumis- ja palvelumuotojen toteuttaminen aiheuttavat uusia investointitarpeita. Nykymallilla jatkettaessa kustannusten kasvaessa palvelujärjestelmän kestävyys on uhattuna. Kunnilta periytynyt korjaus- ja palveluvelka yhdistettynä kasvavaan palvelutarpeeseen sekä lainsäädäntö uudistukseen luo merkittäviä kustannuspaineita. Kustannusten kasvukäyrän hillintä edellyttää matalan kynnyksen palvelujen sekä sote-palvelujen vahvistamista palvelemaan myös vammaisia henkilöitä. Lisäksi tarvitaan vammaispalveluiden palvelurakenteen keventämistä. Teknologian, digitalisaation sekä etäratkaisujen hyödyntäminen ei vammaispalveluissa ole vielä täysimääräisesti käytössä. Työn tuottavuutta ja tehokkuutta voidaan parantaa em. mahdollisuuksia järkevästi hyödyntäen.

Vammaispalveluissa työvoimapula haastaavaa toimintaa merkittävästi tulevien vuosien aikana. Pirkanmaalla on pulaa vammaispalveluiden työntekijöistä. Erityisesti lähihoitajien ja sosiaalityöntekijöiden osalta Pirkanmaalla avoimia työpaikkoja on merkittävästi enemmän kuin hakijoita niihin. Ennusteiden mukaan henkilöstön saatavuustilanne tulee pysymään heikkona vielä vuosikautia.

Osaava ja riittävä henkilöstö on strategisesti tärkein voimavara vammaispalveluissa. Vammaispalvelut ei ole kiinnostava suuntautumisvaihtoehto eikä työpaikka nuorten keskuudessa. Paheneva henkilöstöpula vaarantaa palveluiden järjestämistä. Pienet työyksiköt ovat haavoittuvia sekä palvelun saatavuuden että työturvallisuuden näkökulmasta. Eri vammaryhmiin, erilaisiin ikäryhmiin, elämänvaiheisiin ja kommunikointitapoihin liittyvät työn osaamisvaatimukset ovat korkeat ja kasvavat entisestään uuden vammaispalvelulain tuodessa uusia palveluntarvitsijoita tuen piiriin. Osana organisaation uudistamistarvetta erikoistumista ja osaamisen syventämismahdollisuutta tulee vahvistaa yhtenä työn veto- ja pitovoimatekijänä. Työelämä on uudistumassa ja työn tekemisen tavat muuttuvat.

Työympäristöt vaativat ajanmukaistamista ja uudistamista. Palveluverkkoselvityksen mukaan vammaispalvelujen toimitiloista merkittävä osa on uudistamistarpeessa ja tila- sekä energiatehokkudessa on parannettavaa. Hajallaan olevissa pienissä yksiköissä on yhdistämistarpeita. Etätöiden lisääntyminen on merkittävästi vähentänyt henkilöstön matkustustarpeita ja sähköiset tietojärjestelmät vähentäneet paperinkulutusta.

Vaihtoehto 2 VAPA 2035-ohjelman toimeenpano

VAPA2035-ohjelman tavoitteilla ja toimenpiteillä luodaan toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävää palvelurakennetta, jossa vammaisen henkilö saa yhdenvertaiset ja tarpeenmukaiset palvelut oikea-aikaisesti. Palveluvalikoima monipuolistuu ja mahdollistaa yksilöllistä räätälöintiä aiempaa paremmin. Monikanavainen tiedonsaanti paranee ja toimiva asiakasohjaus varmistaa asiakkaan oikea-aikaisen ja tarpeisiin vastaavan palvelun. Matalan kynnyksen palveluneuvonnan ja Lähitorien toiminta ja osaaminen kehittyy vammaisten henkilöiden tarpeita vastaavaksi. Etä- ja liikkuvat palvelut lisäävät yksilöllisiä palvelujen räätälöintimahdollisuuksia. Kotoa asioinnin mahdollisuus lisääntyy sähköisten asiointikanavien kautta ja samaan aikaan myös henkilökohtaisen palvelun mahdollisuus on varmistettu. Vammaisen henkilön osallisuus lisääntyy. Toimintojen keskittäminen isompiin kokonaisuuksiin voi lisätä vammaisen henkilön liikkumistarvetta.

Riittävään tietopohjaan perustutuva johtaminen vahvistuu. Rakenteelliset uudistukset mahdollistavat palvelujärjestelmän kestävyden kustannusten kasvaessa. Ensisijaisten ja matalan kynnyksen palvelujen valmiudet paranevat. Kevyempää palvelutuotantoa lisätään. Toimiva asiakasohjaus ja toimintakyvyn arviointi välineet varmistavat, että asiakkaat ovat oikeissa paikoissa ja palveluluokissa. Tilatehokkuus ja kustannusten hallinta paranee, kun palveluverkossa yhdistetään pieniä ja haavoittuvia yksiköitä. Liikkuvat palvelut ja etäpalvelut vähentävät tilakustannuksia. Omatuotannon ja ostopalvelun kustannustehokas ja järkevä työnjako selkeytyy. Teknologian, digitalisaation ja etäpalvelujen optimaalinen hyödyntäminen lisää työn tuottavuutta.

Ohjelma toimeenpanon edetessä henkilöstön välinen yhteistyö, osaaminen ja yhtenäiset toimintatavat vahvistuvat. Yhteiset toimintatavat ja -säännöt parantavat työssä onnistumista ja takaavat asiakkaille palvelun saman laadun eri puolilla hyvinvointialuetta. Henkilöstön pito- ja vetovoima paranee tiedon, koulutuksen ja osaamisen vahvistamisen kautta. Ensisijaisten palvelujen henkilöstön vammaisuuteen liittyvä osaaminen kehittyy. Työskentely omien vahvuuksien kautta mahdollistuu ja lisää työhyvinvointia. Työnteko eri paikoissa ja eri tavoin mahdollistuu. Vaikutusmahdollisuudet omaan työhön paranevat. Oikein kohdistettu henkilöstöresurssi lisää työhyvinvointia. Ajanmukainen ja erilaisia työn tekemisen muotoja palveleva työskentely-ympäristö lisää työviihtyvyyttä.

Ohjelman toteutumisella on nähtävissä positiivisia ympäristövaikutuksia. Kestävän kehityksen mukainen palvelutuotanto, energiatehokkaat tilat sekä etä- ja digitaaliset palvelut vahvistuvat.

Energiankulutus vähenee, kun toimintoja keskitetään. Uudisrakennukset ovat energiatehokkaita. Liikenne ja logistiikka (päästöt) vähenevät etäyhteyksien hyödyntämisellä. Paperijätteen määrä vähenee sähköisen asioinnin lisääntyessä. Toisaalta liikenne ja kuljetukset voivat kasvaa, kun toimintaa keskitetään isompiin kokonaisuuksiin.

7 Ehdotettu päätösesitys

VAPA2035-ohjelman ydintavoite: Toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävä palvelurakenne, jossa vammaisen henkilö saa tarpeen mukaiset palvelut oikea-aikaisesti.

VAPA2035-ohjelma kehitysalueet:

1. **Ammatillisen neuvonnan ja ohjauksen sekä ensisijaisten palvelujen käytön vahvistaminen**

Neuvontaa, ohjausta ja matalan kynnyksen palveluja vahvistetaan. Palvelutarpeen arvioinnin ja palvelujen myöntämisen käytäntöjä kehitetään ensisijaisten palvelujen käytön vahvistamiseksi sekä palveluratkaisujen osuvuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.

2. **Itsenäistä elämää tukevien palvelujen kehittäminen ja monipuolistaminen**

Mahdollisuuksia itsenäiseen elämään tuetaan entistä vahvemmin kehittämällä perheiden tukemista, liikkuvia palveluja ja etäpalveluja, päiväaikaisen toiminnan työelämäsuuntautuneisuutta sekä monipuolisia asumisen tuen muotoja. Teknologian käyttöä lisätään palvelutuotannossa asiakastarpeiden ja mahdollisuuksien mukaisesti.

3. **Asumispalvelujen rakenteen keventäminen**

Asumispalvelujen rakennetta kevennetään palvelujärjestelmän kestävyuden turvaamiseksi ja itsenäisemmän asumisen mahdollistamiseksi. Ympäri vuorokautisen palveluasumisen kysyntää hillitään lisäämällä tuettua asumista sekä yhteisöllistä asumista näihin palveluihin soveltuville asiakkaille, sekä tukemalla perhehoitoa. Vaativaa asumispalvelua lisätään ja pitkäaikaista laitoshoidon vähennetään.

4. **Järjestämiskyvykkyyksien vahvistaminen**

Vammaispalvelulain uudistuessa arvioidaan muutoksen vaikutuksia ja kehitetään palvelujen järjestämis- ja tuottamistapoja siten, että palvelut pystytään järjestämään toiminnallisesti ja taloudellisesti kestäväällä pohjalla. Riittävä omatuotanto varmistetaan. Vahvistetaan kyvykkyyttä mm. tiedolla johtamisen, työhyvinvoinnin, osaamisen sekä sidosryhmäyhteistyön saralla. Asiakasosallisuutta edistäviä toimintatapoja kehitetään.

8 Päätöksen seuranta- ja arviointisuunnitelma

VAPA2035-ohjelman toteutumista tullaan seuraamaan systemaattisesti ja ohjelmaa tarkennetaan ja muutetaan tarpeen vaatiessa.

VAPA2035-ohjelmalle laaditaan tarkempi toimeenpano-ohjelma ja sen osakokonaisuuksille nimetään vastuuhenkilöt.